

نقش امنیتی شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی

خدیجه مجیدی^۱، علی‌اکبر قاسمی^۲، اسفندیار کخدایی^۳، صدیقه سیفی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: بر اثر تغییر و تحولات و انقلاب‌های رخ داده در تکنولوژی و روند استفاده از آن در دنیا و ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات، روند گذران وقت اقشار سنی مختلف نیز تغییر پذیرفته است. هدف این پژوهش بررسی نقش امنیتی شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر است. **روش:** جامعه آماری این پژوهش، ۹۲۳۶ نفر از دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر می‌باشد که از میان آنها بر اساس فرمول کوکران و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای ۳۶۹ نفر به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند. نوع تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها، همبستگی بوده است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های محقق ساخته شبکه‌های ماهواره‌ای با پایایی ۰/۸۶ و سبک زندگی با پایایی ۰/۸۴ استفاده گردید.

یافته‌ها و نتایج: از تحقیق نشان داد براساس نقش امنیتی شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر سبک زندگی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر تاثیر معناداری دارد همچنین استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر تاثیر معناداری دارد. بین دانشجویان متأهل زن و مرد از نظر متغیرهای استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان و سبک زندگی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی

امنیت، شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان، اعتقادات دینی.

مقدمه و بیان مسئله

در تشریح ابعاد مسئله باید گفت که پیشرفت فناوری در حوزه‌ی ارتباطات موجب تسهیل و گسترش ارتباطات جهانی شده است. موبایل وسیله‌ی ارتباطی با امکاناتی که در زمینه‌ی ارسال متن‌های نوشتاری، عکس‌ها، اتصال به شبکه‌ی اینترنت و ... برقرار نموده و به جزء لاینفک زندگی انسان‌ها تبدیل گردیده است. تقریباً تمامی مردم دنیا در هر سن و از هر نژاد و کشوری با آن آشنا بوده و از آن استفاده می‌کنند. شبکه‌های ماهواره‌ای مانند سایر ابزارهای نوظهور دیگر اما و اگرهای زیادی پیرامون خود دارد که استفاده از آن را مورد تامل قرار می‌دهد. شبکه‌های ماهواره‌ای یک وسیله سودمند برای ارتباطات مطلوب محسوب

۱- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی

Email: Aliakbar_gh56@yahoo.com

۲- دانش‌آموخته دکتری برنامه‌ریزی درسی، مدرس دانشگاه فرهنگیان

۳- کارشناس ارشد اطلاعات دانشگاه علوم انتظامی امین

Email: S.seyfi92@gmail.com

۴- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر (نویسنده مسئول)

می‌شود و هم می‌توان از آن استفاده درست داشت هم نادرست به حدی که به اندازه سلاح‌های گرم می‌تواند در سطح کلاس و دانشگاه خطرناک باشد (پارسایی، ۱۳۹۰: ۱۵).

بر اثر تغییر و تحولات و انقلابات رخ داده در تکنولوژی و روند استفاده از آن در دنیا و ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات، روند گذران وقت اقشار سنی مختلف نیز تغییر پذیرفته است. در این میان جوانان و نوجوانان جزء اولین اقشاری هستند که نسبت به تکنولوژی‌های جدید اقبال و اشتیاق نشان داده و جذب آنها میگردند. با توجه به جمعیت جوان کشور و گسترش روزافزون کاربران شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان در کشور، مرکز ثقل این تاثیر با توجه به آمار بر روی نسل جوان به خصوص تحصیل کردگان جوان است، لذا تاثیرات متفاوت و جدی شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی بر ابعاد مختلف زندگی اجتماعی و فردی جوانان بویژه دانشجویان بیشتر بروز می‌کند. از این رو انجام پژوهش‌های جدی در حوزه‌های مختلف متاثر از شبکه‌های ماهواره‌ای ضروری به نظر رسیده و با شناخت نقاط مثبت و منفی فناوری‌های نوین می‌توان آینده‌نگری کرد و افق پیش‌روی جامعه را ترسیم نمود (عسکری، ۱۳۹۰: ۲۵).

سبک زندگی مجموعه‌ای از ارزش‌ها، شیوه‌های رفتاری، حالت‌ها و سلیقه‌هایی است که در رفتار روزمره فرد نقش دارد که در کشور ما ریشه‌های آن از دین مبین اسلام نشأت گرفته است. سبک‌ها و شیوه‌هایی که مدیران و معلمان در برخورد با دانش‌آموزان به کار می‌گیرند، نقش اساسی در تأمین سلامت روانی آنها دارد. در سایه ارتباط سالم است که می‌توان نیازهای دانش‌آموزان را شناخت و نسبت به تأمین و ارضای آنها همت گماشت. سبک زندگی روشی است که افراد در طول زندگی انتخاب کرده‌اند و زیربنای آن در خانواده پی‌ریزی می‌شود که در واقع متاثر از فرهنگ، نژاد، مذهب، وضعیت اقتصادی، اجتماعی و باورها می‌باشد. سبک زندگی به روش زندگی مردم با بازتابی کامل از ارزش‌های اجتماعی، طرز برخورد و فعالیت‌ها اشاره دارد. همچنین ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی است که در پی فرآیند اجتماعی شدن بوجود آمده است (نوری، ۱۳۹۱: ۳).

سبک زندگی اسلامی باید گفت زندگی، بر اساس انتخاب‌ها شکل می‌گیرد و مجموعه انتخاب‌های هر فرد، سبک زندگی خاصی را برای او رقم می‌زند. این انتخاب‌ها، خود ریشه در بینش‌ها و تمایلات فرد دارند که این دو نیز، خود در بستر وسیعی از عوامل شخصی و اجتماعی نشأت می‌گیرند. عواملی که ممکن است گاه انتخاب‌هایی ناخودآگاه و حتی غیراختیاری را پیش‌روی انسان قرار دهند. بدیهی است انتخاب‌های انسان در یک سطح نیستند و به یک اندازه در ساخت سبک زندگی، اثرگذار نیستند (پاک سرشت، ۱۳۹۰: ۹).

در همین راستا این پژوهش به نقش شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر سبک زندگی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر می‌پردازد. سؤال اصلی در این تحقیق به این صورت مطرح است که آیا شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر سبک زندگی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر تاثیر دارد؟

چارچوب نظری تحقیق

اولین ماهواره تلویزیونی تاریخ با نام تل استار در سال ۱۹۶۳ شروع به کار کرد. این اتفاق زمانی رخ داد که تعداد پرشمار کانال‌های ماهواره، حالت سرسام‌آور و گیج‌کننده امروز را نداشت. در حال حاضر استفاده از ماهواره خصوصاً شبکه‌های تلویزیونی متکی بر این فناوری در جهت حجم‌های رسانه‌ای، تبلیغات هدفمند و در یک کلام حضور کانال‌های مختلف ماهواره‌ای در حوزه جنگ نرم، موضوع عجیب و تازه‌ای نیست. همانطور که تأسیس و تعطیلی متناوب شبکه‌های گوناگون ماهواره‌ای که به زبان‌های مختلف در حال فعالیت هستند، کسی را به حیرت فرو نمی‌برد. در حال حاضر ۴۸۷۶، ماهواره در جهان وجود دارد که ۳۰۰۰ تایی آن متعلق به کشور آمریکا است و از این میان، ۳۴۷ ماهواره مختص تلویزیون است که در منطقه آسیا ۲۱۴ تایی آنها قابل دریافت است و کشورمان ایران نیز قابلیت دریافت ۱۱۶ ماهواره را دارد که در حال حاضر ۱۰۰ تایی آنها فعال می‌باشد و

از این مقدار حدود ۱۹ هزار شبکه قابل دریافت است. بعد از دهه ۶۰ میلادی که این دهه همراه با انقلاب سکسی یا آزادی رابطه جنسی در جوامع غربی به حساب می‌آید اکثر تبلیغات تلویزیونی این جوامع با استفاده از نمایش بخشی از اندامهای عریان زنان به شکلی تحریک‌آمیز یا نمایش اندامهای عضلانی مردان همراه بوده است برخی از بارزترین این تبلیغات مربوط به تولیدکنندگان لباس‌های مردانه و زنانه، تبلیغات اتومبیل، تبلیغات عطر و لوازم آرایشی و بهداشتی و ... بود که تا امروز نیز ادامه دارد. کم اتفاق می‌افتد در بیلبردهای تبلیغاتی عکس صورت یا بدن زنی نمایش داده نشده باشد و این ترفند تبلیغاتی باعث آن شده که حتی در صورتی که شما صرفاً قصد تماشای یک برنامه مفید را هم داشته باشید نتوانید احساس امنیت داشته باشید حال اگر به اقتضای سن نوجوانی و جوانی و کنجکاوی‌های این دوران قصد دیدن شبکه‌های دیگر را داشته باشید با دیدن شبکه‌ای که به نمایش فیلمها و تصاویر غیر اخلاقی و مستهجن می‌پردازد ناخودآگاه برای چند لحظه مکث می‌کنید، همین چند لحظه باعث ضبط تصاویر توسط مغز شما و تحریک جنسی شما می‌شود و به نوعی اولین قدم در زمینه انحرافات اخلاقی را برداشته‌اید (محسنی، ۱۳۸۷: ۳۶).

دنیای صنعتی امروز که عصر تکنولوژی نامیده می‌شود، با پدید آمدن و گسترش تکنولوژی وسایلی مانند ماهواره، اینترنت، موبایل و بازی‌های رایانه‌ای، زندگی افراد جوامع مختلف را با چالش‌های فراوانی روبرو کرده است. تکنولوژی مرزهای فرهنگی و اجتماعی و حتی جغرافیایی را دستخوش تغییرات می‌کند، به نحوی که از تکنولوژی‌های نام برده در برخی کشورها به عنوان انفجار اطلاعاتی یا بحران اطلاعات یاد می‌شود. کارشناسان علوم اجتماعی و بسیاری از روانشناسان معتقدند، گسترده‌گی این وسایل به خصوص ماهواره به عنوان ابررسانه جمعی در بین جوامع مختلف، وسیله‌ای ارتباطی است. رسانه‌های جمعی مانند ماهواره، اینترنت و بسیاری از بازی‌های رایانه‌ای در عصر حاضر، نقش قابل توجهی در انتقال اطلاعات و پیام‌ها به عهده دارند. برقراری ارتباط در دنیای امروز از طریق امواج ماهواره‌ای امکان پذیر است و هر آنچه برنامه‌های ماهواره‌ای ارائه می‌دهند همزمان برای تمامی افراد گیرنده یکسان است. اما مسئله‌ای که باید به آن توجه شود، گروه‌بندی‌ها و طبقات اجتماعی، سنین مختلف بینندگان و همچنین تفاوت درک و سلیقه افراد در محتوای این برنامه‌هاست. همچنین عصر ارتباطات علاوه بر افزایش رسانه‌های ارتباط جمعی، نمادها و باورهای جوامع را دچار تغییر و تحول کرده و همزمان با افزایش رسانه‌های جمعی تأثیرات آنها بر هویت و فرهنگ جوامع ارتباط داشته و در واقع تأثیری که رسانه‌های جمعی بر فرهنگ و ساختار اجتماعی زندگی افراد داشته‌اند، سبب شده به نوعی همه دنیا با چالشی به نام بحران هویت روبرو شود (سزار، ۲۰۱۰: ۲۵).

با پیشرفت تکنولوژی، چشم‌انداز جدید و تازه‌ای برای افراد جوامع مختلف ابداع شد. از آن جایی که این ابزارهای پیشرفته رسانه‌ای، هیجان‌ناز زیادی را برای گروه‌های سنی مختلف ایجاد می‌کند و باعث می‌شود در سراسر دنیا مخاطبان فراوانی را جذب کند، بنابراین روانشناسان متعدد از این نوع رسانه‌ها به نوعی تروریسم فرهنگی یا ترور فرهنگی و خانوادگی در بین جوامع یاد می‌کنند. این رسانه‌های تصویری، با برنامه‌های تفریحی و سرگرم‌کننده برای افراد در مدت طولانی باعث یکسان‌سازی سلیقه قشرهای مختلف یک جامعه می‌شود. از سوی دیگر ایجاد شکاف‌های عمیق و جدید طبقاتی می‌کند و به دلیل ارتباط این وسیله‌ها با تمام دنیا فرهنگ قالب‌بندی شده، فرستنده این نمادها و پیام‌ها، بدون محدودیت در اختیار گیرنده قرار می‌گیرد و سپس وارد کانون خانواده و بعد از آن وارد جامعه می‌شود (عمادزاده، ۱۳۸۸: ۵۹).

نفوذ کاربردهای شبکه‌های ماهواره‌ای در شئون زندگی پدیده‌ای جهانی است و در جامعه ما با وجود فروکش کردن تب اولیه استفاده از آن، مقبولیتش به حدی رسیده که مضرات جدی و اساسی این فناوری مدرن را مخفی و نادیده نگه می‌دارد، مضراتی که در حوزه‌های متنوع اجتماعی، فرهنگی، رفتاری، روانشناسی، پزشکی، قانونی، جزایی و ... به آسیب‌زایی می‌پردازد و با کمی

دقت و موشکافی می‌توان به دامنه تاثیر نامطلوب آن پی برد. در حقیقت از یک دیدگاه آسیب‌شناسانه می‌توان شبکه‌های ماهواره‌ای را یک منبع بزرگ برای تولید نارسایی‌ها و معضلاتی دانست که آشکارا یا پنهان در مناسبات زندگی کاربران نفوذ کرده است. تحقیقات اخیر که در این حوزه صورت می‌گیرد و اخبار ناخوشایندی که گاه و بیگاه درباره مضرات پزشکی و رفتاری شبکه‌های ماهواره‌ای از گوشه و کنار جهان به گوش می‌رسد، بازبینی و نگرش دوباره برای استفاده از این وسیله پرکاربرد و عادی شده را ضروری می‌سازد و مجموعه کاربران، ارائه‌کنندگان خدمات و قانونگذاران و دولت‌ها را در معرض اقدامات پیشگیرانه قرار می‌دهد که پیش از هر چیز به شناخت ماهیت انواع و اقسام آسیب‌ها و دامنه نفوذ آنها نیاز دارد (واگذاری، ۱۳۸۹: ۱۰۲).

در دنیای ارتباطات علمی، شبکه‌های ماهواره‌ای را می‌توان از بسترهای مؤثر در تولید علم، اشتراک عقاید و رشد فردی و اجتماعی دانست. شبکه‌های ماهواره‌ای این است که با فراهم آوردن امکان ارتباط بین سرمایه‌های فردی و تشکیل سرمایه اجتماعی، به رشد و ارتقای سطح علم کمک کند. هدف کلی هر شبکه ایجاد سرمایه اجتماعی و تسهیل ارتباط بین متخصصان، هنرمندان و صاحبان حرفه‌های متعدد است. تبدیل سرمایه فردی به سرمایه اجتماعی، از مسائل مهم و مورد توجه تمامی حوزه‌های علمی است. از این طریق، دانش فردی به دانش جمعی تبدیل و در واقع از دانایی جمعی برای حل مسائل و مشکلات دنیای علم بهره‌برداری می‌شود. تاکنون تعاریف گوناگونی از شبکه‌های ماهواره‌ای ارائه شده است. آخرین تعریفی که دقیق‌تر به نظر می‌رسد می‌گوید، شبکه‌های ماهواره‌ای عموماً سرویس‌های مبتنی بر وب هستند. سرویس آنلاین، پلتفرم یا سایتی محسوب می‌شوند که مردم در آنها می‌توانند، نظرات، علاقه‌مندی‌ها و در یک کلام محتوا ایجاد و با دوستان و سایرین به اشتراک بگذارند. شبکه‌های ماهواره‌ای متشکل از افراد (یا سازمانها) هستند که توسط یک یا چند نوع علاقه‌ی خاص به هم گره خورده‌اند. وابستگی‌هایی مثل دوستی، خویشاوندی، منافع مشترک، تبادل مالی، علاقه خاص به یک موضوع باورهای مشترک، دانش و هنر و... یک شبکه‌های ماهواره‌ای، یک ساختار اجتماعی است که از گره‌هایی (که عموماً فردی یا سازمانی هستند) تشکیل شده است که توسط یک یا چند نوع خاص از وابستگی به هم متصل‌اند (میرهاشمی، ۱۳۸۹: ۶۳).

شبکه‌های ماهواره‌ای ساختاری اجتماعی است که از گره‌هایی (که عموماً فردی یا سازمانی هستند) تشکیل شده است که توسط یک یا چند نوع خاص از وابستگی به هم متصل‌اند. تحلیل شبکه‌های ماهواره‌ای روابط اجتماعی را با اصطلاحات رأس و یال می‌نگرد. رأس‌ها بازیگران فردی درون شبکه‌ها هستند و یال‌ها روابط میان این بازیگران هستند. انواع زیادی از یال‌ها می‌تواند میان رأس‌ها وجود داشته باشد. نتایج تحقیقات مختلف بیانگر آن است که می‌توان از ظرفیت شبکه‌های ماهواره‌ای در بسیاری از سطوح فردی و اجتماعی به منظور شناسایی مسائل و تعیین راه‌حل آنها، برقراری روابط اجتماعی، اداره امور تشکیلاتی، سیاستگذاری و رهنمون‌سازی افراد در مسیر دستیابی به اهداف استفاده نمود. شبکه‌ی اجتماعی همچنین می‌تواند برای تشخیص موقعیت اجتماعی هر یک از بازیگران مورد استفاده قرار گیرد. این مفاهیم غالباً در یک نمودار شبکه‌های ماهواره‌ای نشان داده می‌شوند که در آن، نقطه‌ها رأس‌ها هستند و خط‌ها نشانگر یال‌ها. در ایران علیرغم اینکه عضویت در شبکه‌های اجتماعی جرم تلقی نمی‌شود، ولی به موجب فیلترینگ آنها از جانب حکومت، حضور در این وب‌گاه‌ها چون از طریق دور زدن فیلترینگ میسر است، مصداق عمل مجرمانه است (منطقی، ۱۳۸۹: ۷۸).

امروزه با گسترش کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره شاهد شکل‌گیری نسل جدیدی از ابزارهای اینترنتی هستیم که امکانات بیشتری را برای روابط دو سویه، فراهم آورده است. وب ناظر به شکل‌گیری اینترنت محاوره‌ای است که امکان برقراری ارتباطات دو سویه میان کاربران شبکه جهانی اینترنت را فراهم ساخته است. شبکه‌های اجتماعی اینترنتی به عنوان مهم‌ترین مصادیق این امر به محلی برای حضور گروه‌های گوناگون جامعه به ویژه جوانان و مکان تبادل آرا و افکار ایشان و تامین نیازهای متناسب با زندگی اجتماعی جوانان تبدیل شده است. بحث شبکه‌های ماهواره‌ای و بیان

تاریخچه‌ی کوتاه آنها بدون رعایت ترتیب علمی و منطقی ممکن است، مسیر مطالعاتی را به سمت و سوی گمراه کننده و مسائل فنی حاکم بر این جوامع بکشاند. تجزیه و تحلیل شبکه‌های اجتماعی و تحلیل تئوری‌های موجود نشان می‌دهد که اصلی‌ترین نکته در هر شبکه‌ای، روابط است و از آنجا که درک و فهم این روابط در سطح و گستره یک شبکه بسیار مشکل و غیرممکن است، تحلیل شبکه‌های ماهواره‌ای نیز کاری بسیار دشوار می‌نمایند. شبکه‌های ماهواره‌ای در بسیاری از سطوح فعالیت می‌کنند، از خانواده گرفته تا سطح کشورها و بین الملل، و نقش مهمی در تعیین راه حل مشکلات یا ایجاد آنها دارند. جامعه‌ی مجازی در ساده‌ترین شکلش، بستری است برای ایجاد روابط مشخص مانند دوستی، بین گروه‌هایی که به افراد متصل هستند، در نتیجه ارتباطات اجتماعی از آن فرد به شبکه و از شبکه به هم‌هی افراد سرایت می‌کند (ساروخانی، ۱۳۸۷: ۵۵).

شبکه‌های ماهواره‌ای در دنیا

استفاده از خدمات شبکه‌های ماهواره‌ای، روز به روز محبوبیت بیشتری پیدا می‌کند. هم‌اکنون سایت‌های شبکه‌های ماهواره‌ای، بعد از پرتال‌های بزرگی مثل یاهو یا ام‌اس‌ان موتورهای جستجو مثل گوگل، تبدیل به پراستفاده‌ترین خدمت اینترنتی شده‌اند. خیلی از نهادهای مختلف جهانی و اینترنتی با اهداف گوناگون که مهمترین آنها تجاری و تبلیغاتی است، دست به راه‌اندازی شبکه‌های ماهواره‌ای زده یا درصدد خرید سهام مهمترین شبکه‌های ماهواره‌ای دنیا هستند (خرم‌جاه، ۱۳۸۷: ۲۳).

ناسا هم برای جذب جوانان علاقه‌مند به موضوعات هوافضا، یک شبکه‌های ماهواره‌ای را بر پایه استانداردهای نسل آینده وب و تنظیمات سایت خود راه‌اندازی کرد. این شبکه‌های ماهواره‌ای جدید که مای‌ناسا نام دارد، بخش‌های بسیار پیشرفته‌ای دارد که کاربران می‌توانند از طریق آنها تصاویر و تفکرات خود را درباره موضوعات فضایی با سایر کاربران به اشتراک بگذارند. مای‌ناسا یک نمونه بسیار اصلی از شبکه‌های ماهواره‌ای است و یک محیط مجازی را می‌سازد که در آن کاربران می‌توانند تمام موضوعات و مقولات مورد نظر و شخصی خود را جمع‌آوری کنند. شبکه‌های ماهواره‌ای، به خصوص آن‌هایی که کاربردهای معمولی و غیرتجاری دارند، مکان‌هایی در دنیای مجازی هستند که مردم خود را به طور خلاصه معرفی می‌کنند و امکان برقراری ارتباط بین خود و همفکرانشان را در زمینه‌های مختلف مورد علاقه فراهم می‌کنند. البته در بعضی از این موارد مثل مای‌ناسا سمت و سوی اصلی این علایق مشخص است (امینی، ۱۳۸۹: ۹۵).

جنگ نرم، به دلیل ماهیت خود و عدم نیاز به ابزارهای فیزیکی، به دنبال آن است که در مسافت‌های دورتری از مراکز طراحی‌کننده، به اجرا درآید. با رشد رسانه‌های نوین، جهاد وارد عصر دوم رسانه‌ها شده است که برخلاف دوره مدرن و عصر نخست، آینده آن به طور کامل قابل پیش‌بینی نیست، زیرا در عصر دوم رسانه‌ها که در آن بحث رسانه‌های الکترونیک جدید، حاکمیت دارند و اطلاعات حرف آخر را می‌زنند، پدیده‌ها کمتر قابل پیش‌بینی‌اند. رسانه‌های نوین دارای آسیب‌های بسیار مهم روانی و سیاسی است که می‌توانند، زمینه و بستر مناسبی را برای جنگ نرم ایجاد کنند (امینی، ۱۳۸۹: ۶۹).

روش تحقیق

روش‌های تحقیق مختلف و متنوع می‌باشند این تحقیق به دلیل اینکه دخالت و دستکاری در موقعیت، وضعیت و نقش متغیرهای تحقیق نمی‌کند و صرفاً به تشریح و تبیین می‌پردازد، یک تحقیق توصیفی است اما از آنجا که به بررسی نقش شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر سبک زندگی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر می‌پردازد یک تحقیق از نوع همبستگی است. بنابراین روش پژوهش حاضر، تحقیق توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد.

جامعه آماری

جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴ می‌باشد. بر اساس آمار رسمی واحد آمار دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، تعداد کل دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر برابر با ۹۲۳۶ نفر می‌باشد.

حجم نمونه

در این تحقیق با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران با حجم جامعه آماری ۹۲۳۶ نفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتمال خطای ۵ درصد، حجم نمونه برابر ۳۶۹ نفر محاسبه شد.

روش نمونه‌گیری

با توجه به حجم وسیع جامعه آماری و به منظور جلوگیری از اتلاف وقت و صرفه‌جویی در هزینه‌ها، تعدادی از افراد جامعه آماری به عنوان نمونه به شیوه تصادفی بطوری که «نماینگر یا معرف» کل جامعه آماری باشند، برای مطالعه انتخاب می‌شوند. برای انتخاب نمونه، روش‌های مختلفی وجود دارد، که در این تحقیق با توجه به وسعت و پراکندگی جامعه آماری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شده است. برای این منظور ابتدا لیست دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر را مشخص و سپس با هماهنگی هر دانشکده تعداد دانشجویان متأهل به صورت تصادفی از بین جامعه‌ی آماری انتخاب شدند و پرسشنامه جهت تکمیل در اختیار آن‌ها قرار گرفت.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی

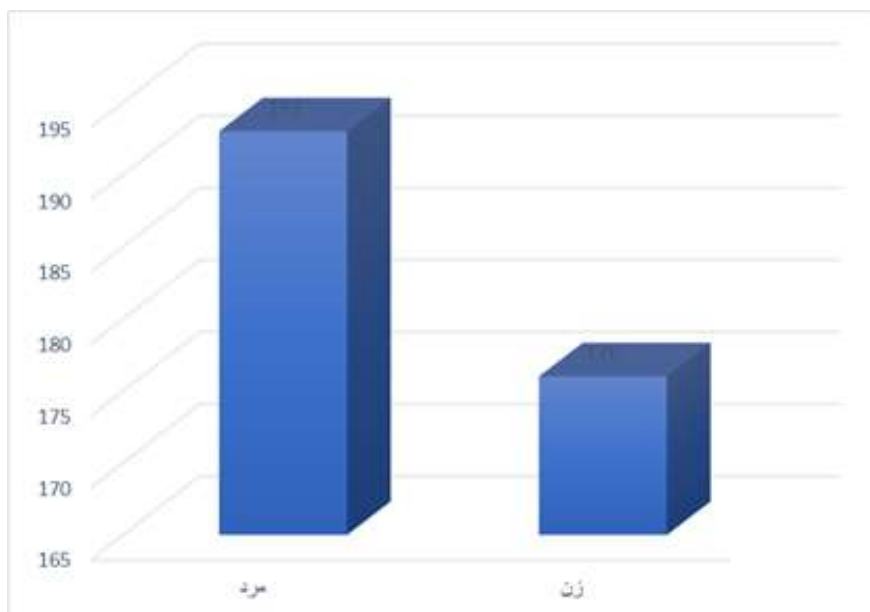
قبل از تحلیل داده‌ها، جهت شناخت بیشتر جامعه مورد مطالعه به توصیف هر یک از ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها و همچنین سایر متغیرها مانند میزان استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان و سبک زندگی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر و هر یک از ابعاد آن با استفاده از روش‌های آمار توصیفی مانند جداول یک بعدی توزیع فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد و نمودار به ترتیب زیر پرداخته شد.

توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب جنسیت آنها

جدول ۱: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب جنسیت آنها

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۹۳	۵۲/۳٪
زن	۱۷۶	۴۷/۷٪
جمع	۳۶۹	۱۰۰٪

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد که ۵۲/۳ درصد از کل آزمودنی‌ها مرد و ۴۷/۷ درصد بقیه زن می‌باشند.

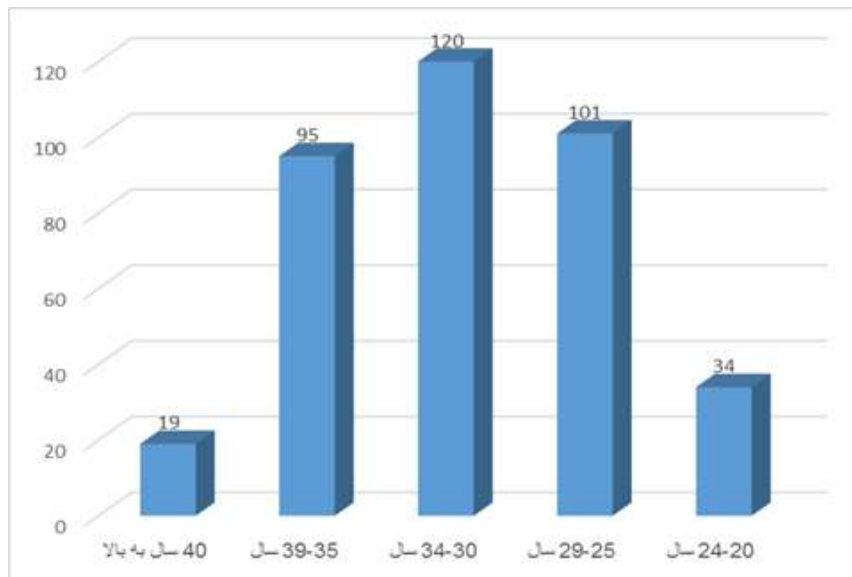
نمودار ۱: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب جنسیت آنها

توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب سن آنها

جدول ۲: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب میزان سن آنها

درصد	فراوانی (تعداد)	سن
۹/۲٪	۳۴	۲۰ تا ۲۴ سال
۲۷/۴٪	۱۰۱	۲۵ تا ۲۹ سال
۳۲/۵٪	۱۲۰	۳۰ تا ۳۴ سال
۲۵/۷٪	۹۵	۳۵ تا ۳۹ سال
۵/۱٪	۱۹	۴۰ سال به بالا
۱۰۰٪	۳۶۹	جمع
	۳۱/۵ سال	میانگین
	۵/۵ سال	انحراف استاندارد

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد که سن ۹/۲ درصد از کل آزمودنی‌ها بین ۲۰ تا ۲۴ سال، ۲۷/۴ درصد بین ۲۵ تا ۲۹ سال، ۳۲/۵ درصد بین ۳۰ تا ۳۴ سال، ۲۵/۷ درصد بین ۳۵ تا ۳۹ سال و ۵/۱ درصد ۴۰ سال به بالا می‌باشد. سن بیشترین درصد آزمودنی‌ها بین ۳۰ تا ۳۴ سال می‌باشد. میانگین سن کارکنان مورد مطالعه ۳۱/۵ سال و انحراف استاندارد آن ۵/۵ سال می‌باشد.

نمودار ۲: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب سن آنها

نقش امنیتی استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر تاثیر معناداری دارد.

در جداول زیر نتایج رگرسیون ساده بین نقش امنیتی استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر ارائه شده است.

جدول ۳: خلاصه مدل تاثیر استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی

دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

R	R ^۲	R ^۲ تنظیم شده	خطای بر آورد
۰/۳۶۴	۰/۱۳۲	۰/۱۳	۲/۱

جدول ۴: نتایج تحلیل واریانس تاثیر نقش امنیتی استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر

اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۲۴۷/۰۱	۱	۲۴۷/۰۱		
باقیمانده	۱۶۲۱/۶۵	۳۶۷	۴/۴۱	۵۵/۹	۰/۰۰۰۱
کل	۱۸۶۸/۶۷	۳۶۸	-		

همانطور که در جداول فوق مشاهده می‌شود بر اساس نقش امنیتی استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر $F= 55/9$ در سطح $(P < 0/0001)$ تاثیر معناداری

دارد. با توجه به مقدار $R^2 = 0/132$ نیز می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان ۱۳/۲ درصد از واریانس اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر را تبیین می‌کند.

جدول ۵: ضرایب رگرسیون استاندارد شده و استاندارد نشده

مدل	B	خطای استاندارد	ضریب استاندارد شده	t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۱۷/۹۸	۱/۰۹	-	۱۶/۴۶	۰/۰۰۰۱
نقش امنیتی استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال	-۰/۱۰۳	۰/۰۱۴	-۰/۳۶۴	-۷/۴۷	۰/۰۰۰۱

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود براساس نقش امنیتی این شبکه‌ها، نتایج ضریب رگرسیون استاندارد شده (بتا) بیانگر تاثیر منفی استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بر اعتقادات دینی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر در سطح ($P < 0/0001$) می‌باشد به این معنا که هر چقدر میزان استفاده از شبکه‌های فیلم و سریال ماهواره‌ای فارسی زبان بیشتر شود، پایداری دانشجویان به اعتقادات دینی کمتر می‌شود و بر عکس.

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق

عوامل خانوادگی که شامل فرآیند ناقص جامعه‌پذیری در خانواده، عدم وجود دلبستگی‌های عاطفی، کنترل ضعیف خانوادگی، گسیختگی خانوادگی، شکاف نسل بین فرزندان و والدین و پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده است از عوامل مؤثر در بزهکاری نوجوانان به شمار می‌رود. به عبارت دیگر هر چه خانواده‌ها در امر ایجاد امنیت عاطفی موفق‌تر باشند، نوجوانان بیشتر مسائل و مشکلات خود را با والدین در میان می‌گذارند و کمتر از ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی دچار منحرف می‌شوند. در صورتی که در خانواده والدین تصویر ذهنی صحیحی از میزان کنترل لازم بر فرزندان داشته باشند، به طوری که نه با سخت‌گیری بیش از حد و فرافکنی عقده‌های دوران کودکی خویش بر نوجوان توان تفکر مستقل را از او بگیرند و نه با بی‌تفاوتی و بی‌توجهی به اتفاقات روزمره، وضعیت تحصیلی و روابط اجتماعی او، نوجوان را به حال خود رها سازند، می‌توانند از ابزار نظارت اجتماعی خانواده به عنوان عامل بازدارنده بزهکاری استفاده کنند. در صورتی که آگاهی‌های لازم در زمینه‌ی شرایط ویژه دوران نوجوانی، نیازهای یک نوجوان ایرانی، نحوه‌ی صحیح برقراری ارتباط با فرزند تازه بالغ به والدین داده شود، می‌توان ساختار روابط خانواده را اصلاح کرد و گام مؤثری در زمینه پیشگیری از بزهکاری نوجوانان در جامعه برداشت.

عواملی که در پرسشنامه ذکر شده همگی در ارتکاب جرم توسط نوجوانان تأثیر دارد در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان عوامل مؤثر در ارتکاب جرم را به دو دسته عوامل درونی و بیرونی تقسیم کرد. عوامل درونی می‌تواند شامل مواردی از قبیل ژنتیک و جنسیت و ویژگی‌های جسمانی و روانی فرد باشد. عوامل بیرونی شامل تأثیر محیط بر ارتکاب بزه می‌شود مثلاً محیط می‌تواند خانواده، جمع دوستان و همسالان محیط جغرافیایی، مدرسه، دانشگاه، محل کار باشد. درون خانواده می‌تواند به عواملی از قبیل میزان تحصیلات و شغل والدین و سوابق کیفی والدین، اعتیاد، طلاق و تأثیر هر کدام از این عوامل اشاره کرد. تأثیر سایر شرایط و عوامل اعم از محیط اجتماعی و فرهنگ عمومی جامعه و فضای آموزشی و برنامه‌های مذهبی اماکن مذهبی محلات و طرز فکر و افکار عموم و اطرافیان از بستگان و آشنایان نیز مهم و هر کدام در جای مهم از تأثیر را برخوردار هستند و سوءسابقه

والدین را بایستی ارزیابی نمود که آیا چه مدت زمانی از آن سپری می‌شود. مدت زمان و فاصله زمانی بایستی لحاظ گردد. مضافاً اینکه چه‌بسا پدر یا مادر وارد سوءسابقه با الهام از فرهنگ غنی اسلامی از موهبت امر عظیم توبه برخوردار گردیده و تأثیر قضایا در خانواده بالعکس نمود و جلوه پیدا نماید. وانگهی نوع سابقه هم مهم است. بعضی جرایم اتفاقی است و آنهایی مؤثر است که از جرم خطرناک صورت گرفته یا جرم مستمر بوده باشد.

اما در مورد ارتکاب جرم والدین که خود نوعی برچسب‌زنی می‌باشد به طوری که در جامعه گاهی اوقات فرد سابقه‌دار دچار مشکلات روحی و روانی شده و تقریباً بخشی از اراده خود را از دست می‌دهد که این خود می‌تواند در نظارت، تربیت و کنترل فرزندان مؤثر باشد و از طرفی فرزندان که والدین سابقه‌دار دارند دچار سرخوردگی می‌شوند و این سرخوردگی ممکن است از منزوی شدن فرزندان و گاهی رفتن به سوی خلاف و بزه مؤثر باشد. مطالعات تحقیقی نشان داده‌اند فقر اقتصادی، بیکاری والدین، طلاق و ... عوامل اجتماعی در بزه نوجوانان تأثیرگذار است هر چقدر عوامل محیطی و خانوادگی (موارد اشاره شده) بیشتر باشد احتمال ارتکاب بزه در افراد بیشتر خواهد بود. نقش‌های خانوادگی در خانواده‌های نوجوانان غیربزه‌کار و بزه‌کار متفاوت هستند و در خانواده‌های نوجوانان غیربزه‌کار نقش‌ها شرایط مطلوب‌تری دارند؛ چون نقش‌های خانوادگی (شامل نقش‌ها و وظایف اعضای خانواده، چگونگی تقسیم وظایف بین اعضا، قدرت برنامه‌ریزی برای ادای وظایف، تبیین نقش‌ها و مرزها برای اعضا و وضع مقررات برای برقراری نظم) در خانواده‌های نوجوانان بزه‌کار نسبت به نوجوانان غیربزه‌کار در سطح پایین‌تری قرار دارد. این امر تأثیر زیادی در ایجاد رفتار بزه‌کارانه آنان داشته است.

پیشنهاد‌های تحقیق

پیشنهاد تحقیق شامل دو بخش نظری و کاربردی است که هر کدام از این پیشنهادها را به طور جداگانه بررسی خواهیم کرد.

پیشنهادنظری

در پایان، با توجه به یافته‌های پژوهش به منظور پیشگیری از بروز و شیوع پدیده بزهکاری نوجوانان و جوانان در سطح جامعه، پیشنهادها و راهکارهای ذیل ارائه می‌شود:

از بین بردن زمینه‌های خانوادگی در ایجاد بزهکاری. این امر می‌تواند زمینه‌های خانوادگی از جمله سوءسابقه والدین، طلاق، اعتیاد و عواملی از این قبیل را شناسایی نموده و در جهت کاهش آن اقدام نماید. حذف هر کدام از این عوامل می‌تواند زمینه‌های بزهکاری را در خانواده از بین ببرد.

تعامل و همکاری سازمان زندان‌ها و دارالتأدیب با خانواده‌های دارای سوءسابقه به منظور کاهش بزهکاری نوجوانان. این امر می‌تواند زمینه آشنایی مسئولین را با خانواده‌های دارای سوءسابقه ایجاد نموده و علل بزهکاری فرزندان مشخص شده و مورد بررسی قرار گیرد.

ارائه خدمات مشاوره‌ای و مددکاری رایگان به نوجوانان و جوانان آسیب دیده و در معرض آسیب و همچنین برقراری ارتباط منطقی و متعهدانه با خانواده آنان به منظور شناسایی و اقدام در جهت خشکانیدن ریشه‌های آسیب‌ها و نابسامانی‌های خانواده. خانواده بعنوان اصلی‌ترین رکن در تعلیم و تربیت فرزندان مورد حمایت قرار گیرد و تلاش شود تا بنیان خانواده حفظ و ناگستنی شود.

پیشنهاد‌های کاربردی تحقیق

در این تحقیق «علت‌شناسی ارتکاب جرم والدین و تأثیر آن بر بزهکاری نوجوانان» مورد مطالعه قرار گرفت با انجام تحقیقاتی متعدد دیگری که کامل کننده تحقیق حاضر باشد می‌توان به نتایج جدید و کاربردی دست یافت:

یکی از موضوعات مهم، نقش روابط والدین و عملکرد خانواده در پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های اجتماعی است. آموزش به والدین از طریق رسانه‌های جمعی و در دسترس بودن مراکز مشاوره خانواده درمانی در موارد لازم، می‌تواند سطح عملکرد خانواده را بهبود بخشد.

سازمان‌هایی که با خانواده‌ها در ارتباط هستند و نیز روانشناسان و مشاورانی که در حوزه اصلاح تعاملات خانوادگی فعالیت می‌کنند، با احتیاط لازم، ویژگی‌های خانوادگی مرتبط با بزهکاری فرزندان را مورد تأکید قرار دهند تا زمینه پیشگیری از بزهکاری و همچنین پرورش و پیشرفت فرزندان گسترش یابد.

با توجه به عواملی از قبیل از هم‌گسیختگی، غفلت خانوادگی از تخصیص نقش‌ها، عدم توجه به مسائل تربیتی، تحصیلی، اقتصادی و تفریحی کودکان و نوجوانان در خانواده‌های نوجوانان بزهکار، و روی آوردن آنان به گروه‌های همسالان بدون نظارت والدین (که در بروز بزهکاری مؤثر است)، پیشنهاد می‌شود به منظور پیشگیری از این روند، نحوه نظارت والدین و توجه به نیازهای نوجوانان از طریق همایش‌ها و سخنرانی‌ها در مدارس، فرهنگسراها و ... تصحیح شود.

به منظور پیشگیری از بروز بزهکاری در دوران نوجوانی پیشنهاد می‌شود برنامه‌های مشاوره و خانواده درمانی توسط افراد مجرب در مدارس ابتدایی برای خانواده‌هایی که از نظر مالی و اقتصادی در شرایط مناسبی قرار ندارند، به طور رایگان منظور شود.

با توجه به اینکه پایین بودن سطح ابراز عواطف در خانواده، در گرایش نوجوانان به سمت بزهکاری نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، ارتباط صمیمانه، روابط صحیح خانوادگی، ثبات خانوادگی و همچنین کمک به همدلی خانواده و عدم تعارض والدین توصیه می‌شود.

با توجه به تأثیر محبت در کانون خانواده، تقویت ایمان، تلقین ارزش‌های اخلاقی و کمک در به وجود آمدن خودپنداری مثبت در نوجوانان، به منظور پیشگیری از بروز بزهکاری در این دوران پیشنهاد می‌شود. در ضمن باید آموزش‌های مناسب در زمینه ارتقای روابط صمیمی در خانواده که محیط مناسبی را برای طرح مشکلات و مسائل نوجوانان فراهم می‌کند، منظور شود تا بدین وسیله محیط مناسبی برای تسکین ناراحتی‌های دوران بلوغ نوجوانان فراهم شود.

در صورتی که آگاهی‌های لازم در زمینه‌ی شرایط ویژه دوران نوجوانی، نیازهای یک نوجوان ایرانی، نحوه صحیح برقراری ارتباط با فرزند تازه بالغ به والدین داده شود، ساختار روابط خانواده را اصلاح کرد و گام مؤثری در زمینه پیشگیری از بزهکاری نوجوانان در جامعه برداشت.

با توجه به اینکه کودکان خانواده‌هایی که دچار مشکلات خانوادگی هستند یا یکی از والدین انحراف رفتاری دارد بیشتر در معرض انحراف و کشیدن شدن به سمت رفتارهای بزهکارانه قرار دارند، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های حمایتی ویژه‌ای نظیر سرکشی مددکاران اجتماعی و بازدید منزل نوجوان، گفتگو با والد سالم و مؤثر به اجرا درآید تا از گرایش نوجوانان به رفتارهای بزهکارانه جلوگیری شود.

منابع

الف) فارسی

- ۱- آذرنگ، عبدالحسین (۱۳۸۹) سیاست اطلاع رسانی و تکنولوژی اطلاعاتی. تهران: نشر کویر، جلد اول.
- ۲- امینی، محمد (۱۳۸۹) بررسی روابط شبکه‌ها موبایلی، هوش هیجانی با سلامت روان و مقایسه آنها در دانش‌آموزان ممتاز و عادی. فصلنامه اصول بهداشت روانی. دوره ۳۷، شماره ۴۵، صفحه ۶۷.
- ۳- افتخاری، اکبر (۱۳۸۹) میزان همبستگی مهارت‌های زندگی، عزت‌نفس و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر شهرستان ارومیه. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه ارومیه.
- ۴- ابادری، یوسف؛ چوشیان، حسن (۱۳۸۶) از طبقه‌ی اجتماعی تا سبک زندگی: رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی هویت اجتماعی. فصلنامه‌ی علوم اجتماعی. شماره‌ی ۲۰، صفحه ۳.
- ۵- اکبری، حسن (۱۳۸۸) تاثیرات سبک زندگی در تمدن اسلامی. فصلنامه‌ی علوم اجتماعی. شماره‌ی ۱۵، صفحه ۸۹.
- ۶- احمدی، احیا (۱۳۸۹) نگاهی به استفاده از اینترنت در میان کودکان، نوجوانان و جوانان. برگرفته از اینترنت، روزنامه همشهری، بخش دانش. شماره ۴۱۴۳.
- ۷- صفارهرندی، سجاد (۱۳۸۷) مفهوم سبک زندگی در علوم اجتماعی مدرن. فصلنامه‌ی تحقیقات فرهنگی. سال ۲.
- ۸- صدیق‌نیا، هادی (۱۳۹۰) آشنایی با شبکه‌های اجتماعی. تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ای روزنامه همشهری.

- ۹- صادقی، مهدی (۱۳۹۴) بررسی بازنمایی سبک زندگی در شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان: مطالعه موردی مجموعه تلویزیونی شمیم عشق پخش شده از شبکه جم. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران).
- ۱۰- طاهر زاده، معصومه (۱۳۸۸) بررسی موانع بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند یاددهی- یادگیری. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد)، بوشهر.
- ۱۱- کمالی، صادق؛ شاهدی، اکرم (۱۳۸۹) مؤلفه‌های اساسی در جریان تثبیت هویت‌بخشی. مجله روانشناسی دانشگاه شهید چمران. دوره ۸، شماره ۹، صفحه ۲۳.
- ۱۲- کوهانی، مه‌ری (۱۳۸۷) بررسی اجتماعی وسایل ارتباط جمعی. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد نهران مرکز)، ص ۷۳.
- ۱۳- گورانلو، راحله (۱۳۸۹) انتقال ارزشی از طریق برنامه‌های تلویزیون ایران. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد رودهن).
- ۱۴- محسنی، دوران (۱۳۸۷) بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت. نشریه پیک نور. دوره ۲۰، شماره ۷، صفحه ۴۶.
- ۱۵- مهدی‌زاده اشرفی، علی؛ حسینعلی، الیکا (۱۳۸۷) بررسی رابطه بین سبک زندگی کاری و عملکرد کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه. نشریه توسعه مدیریت. دوره ۴۸، شماره ۵۰، صفحه ۲۵.
- ۱۶- نوری، مهدی؛ کرمی، رضا (۱۳۹۱) بررسی رابطه‌ی بین سبک زندگی کاری و عملکرد منابع انسانی در یکی از شرکت‌ها. نشریه مدیریت فردا. دوره ۱۲۰، شماره ۱۲۳، صفحه ۲۳.
- ۱۷- نزمی، نرگس (۱۳۹۳) بررسی نقش سریال‌های شبکه ماهواره جم در تغییر سبک زندگی زنان شهر تهران. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی).
- ۱۸- ولی‌زاده، محمدجواد (۱۳۸۶) ماهیت و مفهوم «زندگی» در سبک زندگی اسلامی و غربی. فصلنامه‌ی علوم اجتماعی. شماره‌ی ۱۳، صفحه ۷۴.
- ۱۹- واگذاری، محمد (۱۳۸۹) میزان گرایش نوجوانان به برنامه‌های تلویزیونی ماهواره. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه فردوسی مشهد).

(ب) غیر فارسی

- 20- Abdul-hossin, D. (2011). The effect of social networks on the lifestyle and quality of life of students in Malaysia. United-States of America: Corwin press, INC.
- 21- Adler, A. (2010). The relationship between media and lifestyle. Journal of Vocational Behavior. 58. 254-259.
- 22- Abdul-Karim, S. (2013). The effect of satellite television programs on life skills and lifestyle of students in Kuwait. Journal of Applied Psychology, Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline.
- 23- Alobeidi, K. (2014). The effect of satellite television programs on life skills and quality of life and consumerism among university students in Qatar, Journal of Personality and Social Psychology. 89. 205-222.
- 24- Abdul-Salam, H. (2014). The effect of satellite channels on the cover and religious beliefs University Students in Singapore. Journal of Applied Psychology, Informing Science. 13(3). 312- 332.

25- AlBasir, S. (2012). The effect of satellite networks and luxury life skills among university students in Syria. *Journal of organization dynamics*. 29.